

OP ESF Vlaanderen 2014–2020

Prioriteit 2, loopbaanbeleid preventief

Oproep 451

**Duaal leren Hoger Onderwijs en
Volwassenenonderwijs**

Inhoudelijke vragen Eindrapportering

Organisatie: Dewaflex Benelux en TUA West

Projectnummer: 8551

Titel: Integratie van een Frans duaal leerproject in bestaande Vlaamse Hogescholen

OPMERKING VOOR DE PROMOTOREN: Voor het beantwoorden van de inhoudelijke vragen voor de eindrapportering, is de input van de onderwijsinstelling en/of de onderneming uit uw proeftuin(en) noodzakelijk. Gelieve hen dus zeker te betrekken bij het beantwoorden van de vragen. Bij de tussentijdse rapportering hebben wij immers vastgesteld dat ons niet alle, voor ons wel belangrijke, informatie kon worden verschaft.

1. Geef een korte beschrijving (max. 2 pagina's) van het doorlopen traject en de proeftuin(en).

Binnen het project zijn meerdere proeftuinen met een andere aanpak opgezet met verschillende hogescholen. We hebben steeds geluisterd naar de noden en behoeften van de hogeschool, wat sterk verschillend is per afstudeerrichting binnen eenzelfde hogeschool, en een aanpak op maat uitgewerkt. Toen Covid-19 uitbrak hebben we snel geschakeld en tal van studenten ondersteund die geen internationale stageplaats meer hadden door hen een aanbod te geven via onze organisatie en contacten. Hierna worden enkele proeftuinen besproken. In bijlage zijn verder de draaiboeken, uitgewerkt voor en door studenten, van de verschillende proeftuinen toegevoegd.

A. Cepreco proeftuin

De 'Cepreco Proeftuin' is uitgevoerd door student Camille van Holzaet.

Camille was van september 2019 tot juni 2020 een Vlaamse Alternance-student die een volledig schooljaar alternerend onderwijs heeft gevolgd aan de Cepreco business school in Roubaix. De opleiding die ze daar volgde was "*Responsable de développement commercial*" (niveau BAC +3). Haar werkplek was bij DewaFlex waar ze de verantwoordelijkheid kreeg om DewaConnect verder uit te bouwen.

Camille heeft in haar tijd als Alternance-student een draaiboek uitgewerkt met daarin ervaringen van haarzelf, DewaFlex en de Franse school waar ze aan studeerde (zie bijlage 1). Dit met het doel om toekomstige Vlaamse Alternance-studenten een beetje op de been te helpen maar ook om tips en tricks te geven voor de verbonden school en bedrijven.

Het draaiboek bestaat uit 3 delen:

· *Aan het begin van het schooljaar*

Wat doe je als student voordat je schooljaar begint? Wat zijn alle praktische kanten? Wat moet je als Vlaamse student ondernemen om een verblijf in Frankrijk te huren? Hoe zit het met het ondertekenen van je contract en op welke zaken dien je te letten? En hoe zit het met de communicatie naar de school toe?

· *Tijdens het schooljaar*

Wat zijn de algemene taken geweest die moesten uitgevoerd worden? Wat werd er op school van je verwacht? Wat voor taken moest je bij je bedrijf uitvoeren?

· *Na het schooljaar*

Wat zijn Camilles persoonlijke ervaringen geweest? Waar moest rekening mee gehouden worden? Zijn er een aantal valkuilen? Welke taken zijn hier in Frankrijk anders dan in België?

B. Artevelde proeftuin

Voor de 'Artevelde proeftuin' is in de tweede week van februari 2020 een bootcamp georganiseerd voor de studenten van Artevelde hogeschool ter stimulatie van het Alternance-traject.

Vijftig studenten (bachelor en graduaat digitale media) kwamen vier dagen lang op bezoek bij DewaFlex en hadden in groepjes verschillende opdrachten die ze moesten uitwerken en presenteren. De opdrachten werden als challenges aangeleverd door bedrijven en de studenten werkten dit uit volgens de *design thinking* methodologie. Dit werd onder begeleiding gedaan van tutoeren.

De studenten verbleven gezamenlijk in het centrum van Lille in een hostel en reisden elke dag met de bus en metro op en neer. De gehele 3^e verdieping van het pand waar DewaFlex zich bevindt werd beschikbaar gesteld voor dit bootcamp.

Naast de uitwerking van de *challenges* kregen de studenten ook lessen. Dit waren vaak presentaties van externe mensen over zakelijke cultuurverschillen tussen Frankrijk en België om zo ook het stukje 'schoolervaring' van het Alternance mee te geven. Deze presentaties werden onder anderen gegeven door:

- Patricia de Backer (Chambre de Commerce Franco Belges)
- Greet Yssebaert (FIT)
- Magali Herlem (MEL/Métropole Européen de Lille)
- Madame Leman (CCAS de Roubaix)

In samenwerking met Lille's Agency werd een programma uitgestippeld voor de studenten zodat ze – naast de inhoudelijke opdrachten – op een informele manier kennis maakten met de Franse cultuur en de ondernemersactiviteiten in de regio Lille (op maat van hun afstudeerrichting). Zo waren er bezoeken gepland aan onder anderen museum La Piscine, Inouit (webdesign in Lille) en Plaine Images (digital creativity and innovation). Via Lille's Agency werden ook enkele gunstige financiële tegemoetkomingen bekomen.

De laatste dag van de bootcamp werd afgesloten met de voorstelling van de uitgewerkte challenges. Studenten presenteerden in hun groepjes hun oplossing voor de gekozen challenges. Elk team kreeg maximum 6 minuten om externe partners (waaronder de opdrachtgevers van de challenges) volledig te briefen en te overtuigen van hun project. Deze pitch dienden studenten in het Frans te brengen, wat uiteraard een extra uitdaging met zich meebracht.

Voor de studenten was dit een bijzonder leerzame week waarin zij een goed beeld hebben kunnen krijgen van het Alternance-traject. Ze hebben enerzijds opdrachten ontvangen van Franse

werkplekken, lessen gekregen en de omgeving (zowel cultureel als economisch) leren kennen in Noord-Frankrijk.

De samenvatting van de bootcamp is als bijlage 2 toegevoegd.

Vives proeftuin

Twee Vlaamse studenten (Myrthe Naert en Kevin Degraeve) die Global Business Management studeerden aan de Katholieke Hogeschool VIVES in Brugge, hadden gekozen voor een stage bij DewaFlex. De contactpersoon van school was hier Joris Vandeputte, lector en stagecoördinator. Myrthe en Kevin volgden dus geen Alternance trajecten, maar enkel volledige stages. Myrthe heeft haar werkplekklaren kunnen uitvoeren via DewaFlex bij CCFB (kamer van koophandel Franco-Belge) met een administratieve functie en Kevin kon zijn werkplekklaren uitvoeren bij DewaFlex en heeft zich daarbinnen gespecialiseerd in het ontwikkelen van een evenement "DewaVelo". Daarnaast was Kevin ook betrokken bij de opzet van de Artevelde proeftuin. Hier nam hij een deel van de participerende studenten onder zijn hoede met de challenge "Paris-Roubaix", gefocust op wielertoeristen en liefhebbers.

Proeftuinen HoGent, Odisee, HoWest, KULeuven, ...

Door de bredere communicatie van de proeftuinen krijgen we tal van aanvragen om nieuwe samenwerkingen op te zetten. Tijdens de Covid-19 pandemie hebben we in de lockdownperiode tal van studenten ondersteund, van wie de internationale stage in het water viel, om toch een alternatief traject te kunnen uitvoeren met Franse partners. Twee studenten (één van Odisee en één van HoGent) zijn ook betrokken geweest in de bevestigingen om de evaluatie van trajecten uit te voeren.

Partner TUA West heeft in de laatste periode van het project bij meerdere studenten interviews en bevestigingen afgenomen om te polsen naar hun ervaringen met DewaFlex en de stages zelf. Een deel van de studenten volgde de Vives proeftuin en daarnaast zijn de twee studenten van HoGent en Odisee ook opgenomen. In deze interviews werd ook bevestigd hoe de studenten tegen een Alternance-systeem aankijken zoals dit op dit moment in Frankrijk bestaat.

De resultaten van de interviews die TUA West heeft afgenomen hebben betrekking op:

- De profielen van de studenten
- De algemene kennis van het Alternance-traject
- Al dan niet instappen in Alternance leerervaring
- Taal invulling en leerwinst
- Hoe studenten en bedrijven elkaar kunnen vinden
- De website van DewaConnect

De uitwerking van deze interviews is toegevoegd als bijlage 3 en vormt mee de basis voor de formulering van de beleidsaanbevelingen.

2. Werden de vooropgestelde planning en de doelstellingen van uw project bereikt? Geef aan indien er afgeweken werd van de planning en/of doelstellingen en waarom (bv. COVID-19)? (max. halve pagina).

Bijna alle proeftuinen verliepen zoals gepland en zijn tot een goed einde volbracht.

De eerste proeftuin (Cepreco proeftuin) bracht Camille tot een goed einde. Ze heeft, als tweede Vlaamse Alternance-studente ooit, een jaar dual geleerd in een Franse business school. In het begin had ze wat moeite met het intensieve Franse taalbad, maar door ervaring, Franse taallessen en hulp

van haar medestudenten heeft ze dit goed overwonnen. Momenteel studeert ook Brent Borremans hetzelfde programma aan de Cephreco business school in Roubaix en heeft hij als missie business development voor een Franse klant in de Benelux (zie verder punt 10). Hij leerde dit aanbod kennen via de DewaConnect website en de duidelijke folder die dankzij het ESF-project is uitgewerkt en verspreid. DewaFlex onderhoudt goede relaties met deze school, om in de toekomst andere Vlaamse-Alternance studenten naar deze school, goed voorbereid, te kunnen sturen.

De tweede proeftuin (Arteveldehogeschool) is zeer goed verlopen. Door de goede voorbereidingen vooraf met het opleidingsteam en de samenwerking met ondersteunende partners zoals Lille's Agency werden studenten van een intensieve en leerzame dagplanning voorzien, specifiek op maat van hun eigen opleiding. De samenwerking met meerdere partijen hebben gezorgd voor een geslaagde ervaring voor de studenten waarbij ze praktijkinzichten hebben verkregen dankzij de gastsprekers en alle andere betrokkenen.

De derde proeftuin (de VIVES proeftuin) was min of meer een succes, echter onderhevig aan de actuele Corona pandemie. De betrokkene studenten hebben uiteindelijk van thuis uit in België moeten werken waardoor zij beperkingen voorgelegd kregen zoals het missen van persoonlijk contact. Het was natuurlijk niet een realistische situatie voor de uitvoering van een Alternance-traject. Echter, ook zij hebben dit wel voldoende kunnen afronden.

Tot slot is recent een vierde proeftuin opgezet in Straatsburg (buiten scope project) voor een student (Victor Lagae) van HoWest/KU Leuven.

3. Geef een korte SWOT-analyse: 5 grootste sterktes en zwaktes van het gelopen traject, 5 grootste opportuniteiten en 5 sterkst ervaren knelpunten/moeilijkheden (graag in tabelvorm).

Sterktes	Zwaktes	Opportuniteiten	Knelpunten
Geslaagde real-life experience van het Alternance-leren in de drie proeftuinen	De korte periode van de twee proeftuinen (Artevelde en Vives) weerspiegelt geen volledige Alternance-ervaring	Geografische uitbreiding: andere regio's dan Le Nord	COVID-19: impact op derde proeftuin + beperkingen op toekomstig transnationaal grensverkeer
Gemotiveerde studenten die alle projecten goed doorlopen hebben	Zowel bij de Artevelde- als Vives proeftuin is er niet echt sprake van een echte Franse schoolervaring	Expansie naar andere markten dan alleen de Vlaamse	Intensief Franse taalbad en docenten die didactisch achterhaalde technieken gebruiken (heel autoritaire manier van lesgeven)
Geslaagde samenwerking tussen de onderwijsinstelling, DewaFlex en studenten	Noord-Franse cultuur kan verschillen van andere regio's in Frankrijk	Samenwerkingen met andere Vlaamse universiteiten en hogescholen	Administratief veel papierwerk wat in orde gebracht moet worden door de student zelf (complexe administratie en bureaucratie omdat het Franse systeem niet direct aansluit op

			het Vlaamse onderwijs)
Kennismaking met het Franse taalonderwijs. Het Nederlandse en Vlaamse onderwijssysteem is vooral Engels-gericht dus dit is voor velen heel nieuw	Te weinig continuïteit in het leerproces (door bijvoorbeeld in het weekend thuis te wonen)	Bredere samenwerking met het werkveld, bijvoorbeeld ook grotere internationale ondernemingen warm maken voor Alternance	Moeilijke integratie in Franstalige omgeving in het onderwijs doordat Fransen nog te weinig gericht zijn op niet-Fransen
Het leren kennen van de Franse cultuur van werken, die totaal anders is dan de Vlaamse	Te klein netwerk van niet-Franse studenten maakt integratie moeilijk	Uitbreiding naar andere deeldisciplines (vb. productietechnologie, logistiek, ingenieur, accounting, ICT,...)	Te kleine groep Vlaamse Alternance-studenten. Te kleine kritische massa om ervaringen te delen

4. Hoe verliep de samenwerking binnen de opgezette opvolgingsstructuur? Zijn er hier belangrijke lessen te trekken?

De samenwerking binnen de opgezette opvolgingsstructuur verliep heel vlot. In alle drie de proeftuinen vond er een constante begeleiding plaats om te controleren of de studenten naar behoren presteerden. In de eerste proeftuin zat de tuteur van Camille op regelmatige basis samen met de verantwoordelijke van de school om na te gaan of Camille naar verwachtingen presteerde op school. Ceperco had wel in het begin van haar Alternance-traject vooropgesteld regelmatig het bedrijf te bezoeken om te zien of alles goed verliep, maar dit bleef echter voornamelijk beperkt tot een communicatie vanop afstand. Het kan dus wel hulp bieden als de school dit ook meer intensief opvolgt aangezien begeleiding voor sommige studenten heel nuttig kan zijn en zo het bedrijf ook meer inzicht heeft of de taken aansluiten op het leerproces.

In de andere proeftuinen volgden enkele tuteurs van DewaFlex zelf continu op hoe het project evolueerde. De studenten werden continu begeleid en bijgestaan waar nodig. Tijdens het Artevelde bootcamp vond een goede samenwerking en taakverdeling plaats. De opzet van de bootcamp kwam van DewaFlex, maar zowel de docenten als studenten hadden inspraak in het programma. De samenwerking binnen de Vives proeftuin verliep eerder zoals een gewone stageprocedure door de Covid-19 pandemie: regelmatige opvolging tussen DewaFlex, de studenten en de school.

Enkele verbeterpunten naar samenwerking met scholen betreffen het verschillende verwachtingspatroon. Scholen zouden duidelijker moeten aangeven welk opleidingspakket de student dient te volgen, wat er juist verwacht wordt op examens (klassieke examens of business cases, ...), wat de verwachte tijdsinzet en taakinhoud is op de werkplek zodat de werkbelasting en de planning beter op voorhand kan worden ingeschat. Momenteel is het een verwarrende zoektocht voor de student omdat er veel verschillen zijn van school tot school en er nog niet veel 'rolmodellen' te vinden zijn waar informatie kan aan gevraagd worden. Zo vinden bij sommige Franse scholen examens in januari en/of juni plaats, terwijl deze bij andere scholen in september plaatsvinden. Ook is de Franse manier van ex cathedra lesgeven, en soms dicteren van bijvoorbeeld pagina's Frans sociaal Recht of basics Europese integratie of boekhouden echt wennen voor een Vlaamse student

die al een bachelor- of masteropleiding afgerond heeft, waar de focus in veel vakken toch op multimedia, zelfredzaamheid en casegericht werken ligt.

Verder moet ook aan de scholen meegedeeld worden dat de schoolwebsite ook voldoende duidelijke info moet bevatten voor niet-Fransen. De communicatie op schoolwebsites is vaak heel ondoorzichtig en veel te compact. Uit Victor's ervaring in Straatsburg is gebleken dat niet iedere Franse school klaar is om buitenlandse studenten te ontvangen. Dit was trouwens geen eenmalige ervaring, want na twee weken veranderde Victor van school en inhoudelijk Alternance programma (van marketing naar HRM). Ook dan bleek hij de enige niet-Franse student en telkens bleken zowel docenten als cursisten eerder verrast over de aanwezigheid van een Belgische student die tussen de Franse studenten lessen volgde. Het voelt vreemd aan om telkens te horen "Wat kom jij hier volgen?" te horen.

Voor de start van een Alternance-traject vindt ook een belangrijke les plaats: voor de intake gesprekken moet DewaFlex zorgen dat er een duidelijk verwachtingspatroon van de opleiding en het takenpakket is. Een individueel aangepast jaartraject met eventuele vrijstellingen is hier een voorbeeld van. Zo kunnen op basis van equivalentie van studiepunten vrijstellingen gegeven worden. Uit de ervaring van Alternance-student Victor is geleerd dat een Alternance-traject meer op maat van een niet-Franse student moet gebeuren. Hierdoor zal de Alternance opleiding ook meer niet-Franse studenten werven en kan er een netwerk en genoeg kritische massa van niet-Franse studenten worden opgebouwd.

Binnen de Vives proeftuin was de communicatie opnieuw een obstakel waar de studenten mee te maken kregen - echter had dit voornamelijk betrekking op de administratieve kant omdat dat nog vrijwel onbekend terrein is voor Vlaamse studenten die in Frankrijk werkplekklere uitvoeren. Dit komt omdat het Vlaamse hoger onderwijs nog niet naadloos aansluit op het Franse systeem en de daarbij behorende regels betreffende subsidies en beurzen (denk hierbij bijvoorbeeld aan het recht op kinderbijslag vanuit België of dat te vervallen komt of niet) gericht op werken in Franse bedrijven (stages, duaal leren, ...) aangezien Vlaamse studenten daar een vergoeding ontvangen (wat niet courant is bij de Vlaamse situatie).

5. Hoe verliep de samenwerking tussen de onderwijsinstelling en de ondernemingen/werkplek?

Ook deze samenwerking verliep wisselend. Zoals uitgelegd in de vorige vraag, vond tijdens de Cephreco proeftuin een continue samenwerking tussen de school en het bedrijf plaats: de tuteur van DewaFlex zat op regelmatige basis samen met de verantwoordelijke van de school. Alleen werd verwacht dat de tuteur van de school de werkplek van Camille fysiek ging bezoeken. Helaas was dit niet het geval. Bovendien was de vrij goede samenwerking enkel het geval bij de schoolervaring van Camille.

Er zijn ook problemen met het al dan niet (snel) toekennen van vrijstellingen. Als je al master bent en bepaalde vakken succesvol hebt afgerond spreekt het voor zich dat je deze niet opnieuw moet leren. Een betere overeenstemming tussen het reeds behaalde Belgische diploma en opkomend Franse studiejaar is dus vereist. Dit moet ook de workload voor de Alternance student beter helpen beheersen en de kans op afwerking van het traject en slagen voor de opleiding verhogen. Op die manier kan Alternance echt wervend zijn voor niet-Franse studenten. De eventuele vrijstellingen op inhoudelijke vakken zouden kunnen gecompenseerd door gerichte taalopleidingen Frans.

Daarnaast is ook een screening van taalniveau een verbeterpunt. De intakegesprekken waren te oppervlakkig. Partner Bellingua kan hier iets betekenen om de taalbarrière van de native-omgeving te doorbreken. Ook de manier van lesgeven kan achterhaald overkomen voor een Nederlandstalige student. De Franse ex-cathedra dicteer- en doceerstijl contrasteert met een innovatieve manier van lesgeven in Vlaanderen waarbij veel ondersteuning met multimedia wordt gebruikt.

Tijdens de andere proeftuinen volgden de onderwijsinstellingen Arteveldehogeschool en Vives op hoe de projecten verliepen. Echter, ze lieten de studenten vooral hun eigen gang gaan bij DewaFlex, die deze Alternance-ervaringen tot in detail georganiseerd hadden. Tijdens de Artevelde bootcamp waren enkele leerkrachten aanwezig op het kantoor van DewaFlex. Ze deden ook mee aan de activiteiten en gaven constructieve feedback aan DewaFlex. Verder was er bij de Artevelde bootcamp een goede taakverdeling. Er was ook een continue wisselwerking tussen DewaFlex en de verantwoordelijke van Artevelde zelf voor de opstart van de bootcamp. Tijdens de bootcamp zelf verliep alles goed en werd bijgestuurd waar nodig. DewaFlex ondersteunde de school bij onder andere het vinden van een slaaplocatie, gebruik van metro, bezoeken van cultuur in Noord-Frankrijk,... Het concept werd volledig uitgewerkt door DewaFlex, al hadden de leerkrachten inspraak in de taken en projecten aangezien ze de leerlingen goed kennen om te weten wat ze kunnen en goed zouden doen.

Aangezien bij de Vives proeftuin twee stagiairs aan de slag gingen in Noord-Frankrijk, vond een gewone stageprocedure plaats, waarbij de stagementor opvolgde hoe de studenten in het bedrijf presteerden. Deze persoon had regelmatig contact met zowel DewaFlex als de studenten. Beide studenten waren heel gemotiveerd en slaagden bijgevolg voor hun stage, ondanks de beperkingen ten gevolge van de Covid-19-situatie. De samenwerking tussen de onderwijsinstelling en de werkplek verliep via een gelijkaardig proces dat plaatsvindt bij buitenlandse stages.

6. Hoe ging de opvolging en evaluatie van de lerenden op de werkplek in zijn werk? Hoe gebeurde de ondersteuning naar, professionalisering van, de mentoren toe?

Zoals reeds vermeld, is het de gewoonte in een Alternance-traject dat de tuteur van de school de werkplek op regelmatige basis komt bezoeken. De werkplekbezoeken vinden zo'n 2x per jaar plaats. Bij deze bezoeken bereidt de student een soort presentatie voor van wat hij/zij allemaal heeft gedaan. Hieronder valt bijvoorbeeld een CRM van het aantal verrichte bezoeken, aantal contacten,... De tuteurs geven bijgevolg feedback met eventuele verbeterpunten. In het verdere verloop gaat de student even weg en bespreken de school en de tuteur van het bedrijf samen de prestaties van de student. Achteraf krijgt de student ook de kans om vragen te stellen.

Een verbeterpunt is dat de tuteur van het bedrijf niet echt op de hoogte is van de inhoud en organisatie van de school van de student. Het is belangrijk dat dit meer wordt opgevolgd zodat de student niet het gevoel krijgt dat hij/zij er alleen voor staat. Zo kreeg Pieter Dewaele tijdens het Alternance-traject van Camille slechts één keer uitleg over de inhoud van het programma, waarbij hij nauwelijks inspraak had. Het is belangrijk dat het bedrijf ook iets te zeggen heeft in het studieprogramma van de student om eventuele vrijstellingen te bekomen of feedback te geven op de manier van lesgeven op school. Het op voorhand toekennen van vrijstellingen is een heel belangrijk aandachtspunt. In het klassieke Bachelor-Masteronderwijs is het toekennen van individueel aangepaste jaarprogramma's, indien bijvoorbeeld van Bachelor naar Master geschakeld worden, al jaren de regel. Het toekennen van vrijstellingen en de administratie van individueel aangepaste

jaarprogramma's voor niet-Franse studenten zou voor een sterke, nieuwe instroom van buitenlandse studenten kunnen zorgen.

Daarentegen geeft de tuteur van het bedrijf wel een continue opvolging aan de student. Iedere dag hoort de student hoe hij/zij presteert op werk. Dit hangt natuurlijk ook af van de mate waarin de tuteur veel of weinig aanwezig is in het bedrijf is, maar er kan gesteld worden dat de opvolging tussen de student en tuteur van het bedrijf op regelmatige basis plaatsvindt.

De evaluatie van de student door de tuteur gebeurt op verschillende manieren, maar vaak aan de hand van een formeel document dat te vergelijken valt met een stagerapport. Zo beoordeelde Pieter Camille aan de hand van een rapportje, om te kijken hoe ze presteerde en wat beter kon. Dit beoordelingsdocument is dan weer verschillend van school tot school, wat verwarrend kan zijn voor tuteurs die studenten van verschillende scholen begeleiden.

7. Wat is de houding van de betrokken docenten/leerkrachten/begeleiders/... in de onderwijsinstelling t.o.v. het duaal leren en waarom? Is deze veranderd gedurende het project?

De docenten aan Franse hogescholen en universiteiten vinden het Alternance-leren een topconcept omdat ze grotendeels allemaal zelf in het werkveld staan en ook zien dat hun bedrijf vaak Alternance-studenten in dienst nemen, met een win-win situatie tot gevolg. De student is een startende werkracht voor het bedrijf (dat hiervoor gesubsidieerd wordt). De student leert veel bij op professioneel vlak en ontvangt nog een Alternance maandwedde, conform het Franse minimumloon (en eventueel een huursubsidie). Bovendien moet de student zijn/haar studies niet betalen. Zo zijn vele leerkrachten aan de Cephreco business school zelf Alternance-student geweest. Zij erkennen de enorme motivatie die je hebt tijdens je eerste werkervaring en de relevante ervaring die je opdoet bij het volgen van een Alternance-traject.

Het Alternance is een combinatie van betaald werken en studeren aan een Franse business school. Echter, dit begrip is nog grotendeels onbekend in Vlaanderen waardoor de betrokken Vlaamse docenten er tijdens de Artevelde bootcamp voor de start van de projecten aarzelend en onwetend tegenover stonden. Ze wilden het wel een kans geven, aangezien de combinatie werken en studeren de studenten een mooie opportuniteit biedt om hun vaardigheden zowel op schoolvlak als professioneel vlak naar een hoger niveau te tillen. Door tijdens de bootcamp presentaties te krijgen, met meer duiding rond het Alternance-leren en door zelf van een Alternance-ervaring te proeven, is hun mening in positieve richting veranderd, namelijk dat Alternance een leerrijk concept is dat ook in België kan toegepast worden.

De drie proeftuinen verliepen zeer vlot waardoor de betrokken docenten van de Artevelde en Vives proeftuinen positief tegenover het duale leertraject staan. De begeleiders van de Artevelde proeftuin hebben de ervaring volledig zelf meegemaakt en kunnen dus goed inschatten wat het zoal inhoudt om in Noord-Frankrijk een combinatie van werken en studeren aan te gaan.

Tot slot is dankzij dit project een beter inzicht verkregen in welke meerwaarde het concept van duaal leren in een internationale context kan bieden en hoe dit praktisch kan aangepakt worden. Er is een nieuw netwerk uitgebouwd met zowel kennisinstellingen als bedrijven uit Vlaanderen en Frankrijk waar verder in co-creatie nieuwe programma's, aanpakken verder vorm kunnen gegeven worden. De docenten uit de kennisinstellingen hebben nu een rechtstreeks aanspreekpunt van een Vlaming die de Franse onderwijscontext en bedrijfswereld zeer goed kent en die bereid is mee input te geven in de onderwijsprogramma's om duaal leren in een internationale context concreet vorm te geven, dit

met meerwaarde voor de student, de onderwijsinstelling en de bedrijfswereld. Zo kan er proactief mee gebouwd worden aan lesprogramma's van de toekomst, om te borgen dat studenten de noodzakelijke vaardigheden verwerven om te opereren in een internationale bedrijfscontext en zij zo een arbeidszekere toekomst kunnen uitbouwen.

8. Hoe evalueerden de studenten/cursisten het gelopen opleidingstraject?

Alle studenten die hebben deelgenomen aan één van de proeftuinen waren heel enthousiast over het gelopen traject. Camille, die een jaar alternerend aan de Ceperco business school studeerde, was zeer tevreden van haar jaar als Alternance-studente. Haar skills op zowel professioneel vlak als educatief vlak zijn aangescherpt en haar voornaamste doelstelling, het verbeteren van haar Frans, is zeker volbracht. Ze spreekt nu quasi vloeiend Frans dankzij haar studie- en werkjaar in Noord-Frankrijk. Andere voordelen die Camille aan haar traject heeft overgehouden zijn professionele ervaring, zelfstandigheid, het leren kennen van een nieuwe cultuur en uitdaging (uit je eigen comfortzone treden).

De studenten van de Arteveldehogeschool waren ook enthousiast over de intensieve vierdaagse bootcamp. Ze vonden de taken zeer afwisselend en genoten van de ervaring om in Noord-Frankrijk een korte periode te leven en te werken. De studenten vonden de uitwerking van de challenges uitdagend, zeker om de presentatie in het Frans te geven voor een externe jury.

De stagiairs van de Vives proeftuin waren ook positief over hun stage in Noord-Frankrijk. Ondanks het gedeeltelijke thuiswerk door de COVID-crisis, raden ze zeker aan om de stap te wagen om transnationaal een stage te volbrengen.

9. Hoe zullen de resultaten, geleerde lessen en eventueel ontwikkelde documenten en instrumenten verder worden gedissemineerd en naar wie (buiten de disseminatie vanuit het lerend netwerk)?

De voornaamste doelstellingen van deze proeftuinen zijn om studenten meer bewust te maken van de mogelijkheden van het opdoen van een internationale ervaring via het Alternance-leren, aangezien dit in Vlaanderen nog een zeer onbekend begrip is. Zo hopen we dat de studenten die hebben deelgenomen aan de proeftuinen via mond-tot-mondreclame het Alternance-leren promoten aan vrienden en kennissen. Daarnaast worden ook allerlei video's en foto's rond de proeftuinen online verspreid om bewustwording te vergroten. Aangezien studenten actief zijn op sociale media hopen we hen te bereiken via inspirerende testimonials op onder andere Facebook, LinkedIn of Instagram. Zo zijn nu twee studenten volop bezig om de DewaConnect Instagram- en Facebookpagina up-to-date te houden, om zo studenten te targetten en hen bewust te maken welke voordelen een Franse school- en werkervaring bieden.

Daarnaast worden de gepubliceerde documenten en resultaten ook gecommuniceerd naar andere Vlaamse hogescholen en universiteiten, zodat zij dat kunnen aanbieden in hun opleidingen. Rechtstreeks contacten onderhouden met de docenten en directie lijkt ons een goede aanpak om studenten warm te maken om een Alternance-traject te volgen. Het draaiboek van Camille is een voorbeeld van een document dat aan andere scholen en universiteiten een goede leidraad biedt en bondige uitleg geeft over wat er allemaal komt kijken bij het aangaan van een Alternance-traject. Een ander voorbeeld zijn de seminaries (online zoom klankbordmeetings) en de ingekorte versies ervan

die naar bedrijven en scholen worden gestuurd om een grotere bewustwording te creëren en de voordelen van het in dienst nemen van een Alternance-student te beklemtonen.

Bovendien geeft Pieter ook in scholen vele presentaties rond het Alternance-leren. Zo heeft Pieter in het verleden al informatiesessies verzorgd op verschillende kennisinstellingen. Daarbij is Pieter gedurende het ESF-traject ook gevraagd om in verschillende Interreg-projecten het concept van Alternance voor te stellen en samenwerkingen op te zetten (zie bijlage 4 voor een verslag). Het grote pluspunt is dat Pieter zowel het Vlaamse systeem heel goed kent als een aanbod op maat kan uitwerken voor elke type student door zijn uitgebreide contacten met de bedrijfswereld in Frankrijk.

In de toekomst is er een doelstelling om deze presentaties niet alleen door Pieter zelf te laten geven, maar ook bijvoorbeeld getuigenissen door Alternance-studenten zelf. Brochures en flyers die worden uitgedeeld op school ondersteunen deze materie en sporen de studenten en docenten aan om de online kanalen te volgen waar testimonials worden gedeeld.

Op langere termijn bestaat de doelstelling erin om hetzelfde te doen voor Nederland. We zijn ervan overtuigd dat we ook Nederlandse studenten kunnen motiveren om transnationaal een stage / Alternance-traject in Frankrijk te volgen. In een verdere stap worden de documenten vertaald naar het Duits, om hetzelfde toe te passen voor Duitse studenten.

Tot slot zullen we ook de contacten verder onderhouden met de klankbordgroep van dit project. De presentatie en nabeschouwingen van de laatste klankbordgroep zijn als bijlage 5 toegevoegd.

10. Zal het gelopen duale opleidingstraject worden verdergezet na afloop van de ESF-subsidiëring? Voor welke opleidingen?

Afhankelijk van het type proeftuin zijn er inderdaad bepaalde opleidingstrajecten en samenwerkingsverbanden die worden verdergezet na afloop van de ESF-subsidiëring. Zo hebben we een aantal Vlaamse studenten die ook het schooljaar 2020-2021 een duaal leertraject volgen aan een business school in Frankrijk. Deze bevindingen zullen worden bijgehouden in een draaiboek.

Onze partner van de proeftuin Arteveldehogeschool heeft ook bevestigd om in het voorjaar 2021 opnieuw een bootcamp te organiseren voor haar opleidingen in Digitale media waarbij we het duaal leren en werken op niveau van de hogeschool en de specifieke richting gaan simuleren in samenwerking met DewaFlex-DewaConnect en Lille's Agency. We zijn ons ook bewust dat dergelijk bootcamp (voor de 2^e jaars) aanleiding kan geven opdat studenten de stap durven te zetten naar een jaar Alternance leren (in hun 3^e opleidingsjaar of via een aanvullend traject). Doordat ze een intensief bootcamp hebben doorlopen kennen ze de omgeving en de eerste contacten, wat drempelverlagend werkt om de effectieve stap te zetten. Daarbij zorgen we ervoor dat tijdens elk bootcamp studenten zelf testimonials brengen en de vragen van geïnteresseerde studenten zowel formeel als informeel (tijdens de ontspannende momenten) kunnen beantwoorden. Onze partner, Vives Hogeschool gaat terug een aantal stagiairs in het werkveld plaatsen in Noord-Frankrijk via DewaFlex-DewaConnect en ook hier zullen de bevindingen en ervaringen worden bijgehouden.

Het is belangrijk om vooral meer tijd en middelen ter beschikking te hebben om deze proeftuinen op langere termijn te kunnen aanbieden aan Vlaamse jongeren en concepten uit te werken op maat van het profiel van de opleiding. Uit het startjaar van de samenwerkingsprojecten moeten de juiste lessen getrokken worden.

Zo moet de samenwerking met Noord-Franse bedrijven en organisaties die veel toegevoegde waarde hebben voor de Vlaamse studenten en proactief mee nadenken verder uitgebouwd worden (al dan niet in formele samenwerkingsakkoorden). De draaiboeken van jaar 1 moeten verder geoptimaliseerd worden in functie van de evaluaties van zowel de deelnemende bedrijven en organisaties, studenten en docenten. Het is cruciaal om de proeftuinen in een vervolgtraject te kunnen afwerken in situatie zonder de beperkingen van corona, in het 'oude normaal'. In een normale context met face-to-face onderwijs en stages, zullen meer eindtermen bereikt worden.

11. Zijn er plannen om nieuwe proeftuinen op te zetten? Waarom wel/waarom niet? Wat zou u eventueel anders aanpakken?

Wij zijn heel sterk vragende partij om deze proeftuinen ook in volgende schooljaren te kunnen aanbieden aan Vlaamse studenten. De uitgebouwde contacten met het Noord-Franse werkveld en eventuele stedelijke overheden kunnen verder benut en uitgebouwd worden. De leercurve in het opstartjaar is klassiek heel moeilijk en vraagt ondersteuning. Nadat de proeftuinen een eerste jaar gelopen hebben, zal hier verder op gebouwd kunnen worden en worden ook interesse gewekt bij andere docenten, studenten, opleidingen, bedrijven, ... wanneer ze voorbeeldcases horen en overtuigd zijn van de kwaliteit en meerwaarde.

Voor Vlaamse studenten zal ook na het opstartjaar de nood aan intercultureel en grensoverschrijdend leren en werken heel veel toegevoegde waarde blijven hebben. Ook omdat de proeftuinen die via Dewaflex vormgegeven worden op een meer soepele manier dan de Erasmusprogramma's georganiseerd worden. Een bootcamp van een week bijvoorbeeld moet in een tweede jaar soepel geïntegreerd kunnen worden binnen zowel de Vlaamse hogeschoolopleidingen, het Noord-Franse werkveld en binnen Dewaflex. Indien de samenwerking binnen de proeftuinen al vorm kreeg ondanks de coronacontext, moet zeker een upgrade en versnelling op alle vlakken gerealiseerd worden indien de manier van werken en studeren opnieuw is zoals in het precoronatijdperk.

Het is belangrijk om ook in de toekomst verder in te zetten op evaluatie van de trajecten (zowel vanuit de student, de school als het bedrijf) om de samenwerking voor alle partijen optimaal te maken en ook op een flexibel aanbod. Direct een jaar bvb kan voor sommige studenten een te hoge drempel zijn, maar door een modulair aanbod zou elke student zich aangesproken kunnen voelen om de stap te nemen richting een Franse werkplekervaring.

We hebben ondertussen al een verderzetting van de proeftuin van Ceperco: Brent studeert dit jaar alternerend hetzelfde studieprogramma als Camille (*BAC+3 responsable de développement commercial*) op de Ceperco business school in Roubaix. Hij combineert het studeren met een werkplek bij Océplast, een West-Franse klant van DewaFlex die graag commerciële activiteiten op de Belgische markt wil ontplooiën. Brent is verantwoordelijk als Benelux *junior business manager* voor het nieuw geopende kantoor in Gent.

Ook Victor Lagae is dit schooljaar begonnen als Alternance-student in Straatsburg. Hij is verantwoordelijk als *business developer* op het nieuw geopende kantoor van DewaFlex in Straatsburg. Op professioneel vlak verloopt alles zeer vlot. Echter, tijdens de Alternance opleiding stootte hij op diverse obstakels. Het te intensieve taalbad native Frans, de ex-cathedra manier van lesgeven, het gebrek aan empathie en het ontbreken van een programma op maat van een niet-Franse student waren grote hindernissen. Zo werd geen rekening gehouden met eerder verworven

competenties tijdens zijn vroegere Masteropleiding en was het voor hem een bizarre ervaring om bijvoorbeeld de basics van een balans of van Europese integratie urenlang te aanhoren. Bij afwezigheid van een netwerk van andere niet-Franse studenten met deze ervaring, was er ook geen georganiseerd klankbord naar de opleidingsverantwoordelijken toe om tijdig bij te sturen. Victor was begonnen op de Ecole Grandjean waar hij het programma BAC+3 responsable en développement commerce et vente gestart was. Helaas overlappen de competenties enorm met de reeds geziene leerstof van zijn opleiding Handelswetenschappen aan de Universiteit van Gent. Na van school te veranderen en in te zetten op een Alternance HRM, werd hij met dezelfde problemen geconfronteerd.

Het is voor DewaFlex dan ook leerrijk om de valkuilen beter in kaart te brengen en dit objectief over te brengen aan de betrokken scholen. Zo moet voorafgaand aan het Alternance-traject een meer grondige screening gebeuren bij de Franse hogescholen - eerst online en vervolgens face-to-face, om te zien of het studieprogramma en de school meer op maat is van de Nederlandstalige student (zie enkele vragen terug voor andere aanbevelingen hierrond) en of vrijstellingen kunnen worden toegekend.

Wij zien helemaal geen probleem om de ondernemingen de samenwerking te laten verder zetten maar door de huidige sanitaire crisis lijkt het heel erg moeilijk om nieuwe bedrijven en ondernemingen te motiveren om een nieuw duaal leertraject op te starten. Ondernemingen zien heel snel de meerwaarde van buitenlandse studenten maar in Frankrijk dienen ze deze te betalen. De Franse staat heeft ondertussen de nodige middelen ter beschikking gesteld om werkplekken te creëren Ook hier: indien ondernemingen zich al wilden engageren tijdens de aartsmoeilijke coronamaanden, zal die motivatie tot samenwerken minstens zo groot zijn in een genormaliseerde sociaaleconomische situatie.

12. Welke steun is er nodig van overheidsinstellingen, sectoren of andere organisaties om van het duaal leren een succesverhaal te maken?

- **Overheidsinstellingen**
 - Promoten van de combinatie leren en werken, en hierbij inzetten op het imago van (internationaal) duaal leren; momenteel wordt dit teveel als tweede keus beschouwd en nog traditioneel opgezet
 - Meer middelen voorzien voor begeleiding door mentoren en stagebegeleiders en voor de ontwikkeling van screening- en opvolgingstools m.b.t. duaal leren
 - Meer flexibiliteit toelaten binnen het onderwijs
- **Sectoraal**
 - Een intermediaire, al dan niet sectorgebonden, dienstverlenende organisatie die vraag en aanbod van hogescholen/universiteiten, ondernemingen en studenten kan matchen en begeleiden, kan een succesfactor en meerwaarde betekenen.
- **Ondernemingen**
 - Open houding aannemen t.o.v. de studenten (falen mag, bewust zijn dat de student in een leerproces is)
 - Kansen geven aan studenten, en daarvoor de nodige ruimte creëren, om hun vaardigheden te tonen, nieuwe vaardigheden te leren en een eigen inbreng te kunnen doen
 - Bereid zijn om tijd te investeren in het opleiden en evalueren van studenten, en om daarover op regelmatige basis terug te koppelen naar de opleidingsinstelling
 - Voldoende tijd vrijmaken bij de mentor van het bedrijf om de adequate begeleiding van

- de student te kunnen uitvoeren
- Idealiter mentoren aanstellen voor LT zodat zij LT-relaties kunnen onderhouden met begeleiders van de opleidingen en mee input kunnen geven in de opleidingsprogramma's
- Voldoende feedbackmomenten voorzien
- **Onderwijs**
 - Promoten van duaal leren in het "niet zo verre buitenland"
 - Ervoor zorgen dat de diverse mogelijkheden (in binnen- en buitenland) voldoende gekend zijn bij de studenten (al in 1^e en 2de bachelor aanbrengen, via plaatsbezoeken, beurzen, websites,...), bij de opleidingscoördinatoren en -begeleiders.
 - Leren en werken kan een waardig alternatief zijn voor studenten die kampen met een studievertraging
 - Meer flexibiliteit toelaten, inzetten op meer persoonlijke leertrajecten
 - Meer samenwerken met het werkveld, werkveld meer bij de opleidingen betrekken, meer vraaggedreven werken
 - Samenwerken met de andere onderwijsinstellingen en zorgen dat mentoren in de bedrijven over één duidelijke leidraad beschikken (zowel naar begeleiding, evaluatie, afspraken met de school) want wanneer bedrijven studenten ontvangen van verschillende instellingen is dit vaak een kakafonie aan tools (papieren, apps, ...).

13 Welke beleidsaanbevelingen hebt u voor de overheid?

- Duidelijk definiëring van kader, context en inhoud van duaal leren enerzijds en stages anderzijds in het hoger onderwijs
- Duaal leren wordt op vandaag nog te veel geconcipeerd vanuit het (technisch) secundair onderwijs, terwijl er ontwikkelingskansen zijn in diverse richtingen van het hoger onderwijs
- Het Frans model 'Alternance' (en de achterliggende Franse wetgeving) kan inspirerend werken voor een Vlaamse aanpak, met linken naar Brussel en Wallonië in o.a. de context van duaal leren in een anderstalige context
- Wegnemen van de wettelijke hindernissen om deelname aan (buitenlandse) stages of duaal leren te vergemakkelijken
 - Sociaal en fiscaal: arbeidsduur en -vergoedingsregeling, vakantie,...
 - Mogelijke gevolgen van een (vergoede) stage voor wie nadien nog wil verder studeren (recht op kinderbijslag,...)
- Accentueren van de meerwaarde van een buitenlandse leerervaring voor het toekomstige CV, o.a. talenkennis, omgang met andere culturen,...
- Mogelijkheden van duaal leren beter promoten, o.a. als alternatief voor een bijkomende BaNaBa, via sociale media, websites,...
- Incentives voorzien voor bedrijven (rekening houdend met (im-)materiële kosten/baten) die kansen creëren voor duaal leren HO want in duaal leren vervullen zij deels de opdracht van de onderwijsinstelling
- Samenwerking 'opleggen' tussen de verschillende kennisinstellingen naar het gebruik van tools in duaal leren zodat dit eenvormig is voor de bedrijven (en er geen administratieve overload ontstaat door de verschillende adm. verplichtingen naar opvolging, evaluatie, ... door het samenwerken met meerdere instellingen)

14 Bijlagen

- Bijlage 1: Draaiboek Cepreco proeftuin

- Bijlage 2a: Aanpak Bootcamp Arteveldehogeschool
- Bijlage 2b: Bootcamp Arteveldehogeschool
- Bijlage 3: Analyse interviews
- Bijlage 4: Verslag Interreg-meeting
- Bijlage 5: Klankbordmeeting presentatie en nabeschuwingen